BIBLIOTECA ȘCOLARULUI

Eugen
SIMION

Scriitori români de azi

I

DAVID • LITERA

biblioteca școlarului

Eugen
SIMION

SCRIITORI ROMÂNI DE AZI
vol. 1

Litera
INTERNAŢIONAL
BUCUREŞTI — CHIŞINĂU

TABEL CRONOLOGIC

• La 25 mai 1933 se naşte Eugen Simion, al treilea copil al Sultanei şi al lui Dragomir Simion, în localitatea Chiojdeanca, judeţul Prahova. Bunicul, Radu Simion, se născuse în acelaşi an cu Eminescu (1850) şi trăise până în 1940. Fusese mandatar al ţăranilor din localitatea citată şi ostatec în 1907. Cult, în familie, pentru Nicolae Iorga. O rudă a tatălui, juristul Andrei Rădulescu, născut în Chiojdeanca-Prahova, face o mare carieră intelectuală, este primit în Academia Română şi, între 1946 şi 1948, este chiar preşedintele Academiei Române. Un posibil model... Cel dintâi, modelul moral absolut, este însă tatăl despre care, mai târziu, criticul va mărturisi într-un mic eseu (*Superstiţia complexelor,* 1991): „Tot ceea ce am scris şi tot ceea ce voi putea scrie de aici înainte este pentru tatăl meu, inspirat de el şi în amintirea lui; secolul nostru a eliminat tatăl (ca simbol structurant, globalizant) din literatură; de aceea lucrurile merg prost: trebuie să-l recheme urgent [...]; mi-am iubit nespus tatăl, un om inteligent şi un om moral, tot ce ştiu în privinţa vieţii ştiu de la el, amintirea lui îmi dă şi azi curajul de a scrie şi voinţa de a rămâne o fiinţă morală“...

• Studii la Liceul „Sfinţii Petru şi Pavel“ (devenit ulterior Liceul „I. L. Caragiale“) din Ploieşti. Are ca profesori de limba română pe Gh. V. Milica, elev al lui G. Ibrăileanu, şi pe Const. Enciu. Alţi profesori reputaţi în „acest oraş festiv al limbii române, unde înteţirea silabei înroşeşte oul şi epitetul deraiază crivăţul iarna“ — cum scrie undeva un fiu celebru al urbei —, sunt Ion Grigore (matematică), N. I. Simache (istorie) etc. Printre colegi, se detaşează un băiat blond, voluminos la trup, bun caricaturist (semnează cu pseudonimul „Haş“), înconjurat mereu de un grup de amici fideli şi băşcălioşi. Băiatul gras şi blond scrie versuri în genul parodic al lui Topârceanu şi un ciclu de poeme argotice semnate Stănescu Hristea Nichita. Versurile plac liceenilor ploieşteni.... Viitorul critic debutează cu o proză poetică în *Cu-*

rierul liceului... Descoperă pe G. Ibraileanu şi G. Călinescu, mai târziu pe E. Lovinescu...

● Urmează (1952—1957) cursurile Facultăţii de Filologie din Bucureşti unde are, ca profesori, pe Tudor Vianu, Al. Rosetti, Iorgu Iordan... Este coleg cu Nichita Stănescu, Matei Călinescu... Sunt vremuri grele şi în 1957, E. S., student în ultimul an, este exclus, dimpreună cu alţi studenţi, din U.T.M. Acceptase să fie martor al apărării în procesul politic intentat de autorităţi profesorului de italiană D. D. Panaitescu. În urma acestor evenimente, E. S. nu este angajat, timp de cinci ani, de nici o instituţie de cultură. Lucrează (plata cu ora) în Colectivul „Eminescu“ condus de Perpessicius. Parcurge toate manuscrisele lui Eminescu şi transcrie o parte din *prozele* poetului... Mai târziu va binecuvânta această perioadă de ostracizare care l-a silit să stea zilnic 10 ore în Biblioteca Academiei. Începe să publice în jurul anului 1960 articole critice în *Tribuna, Gazeta literară* şi *Contemporanul* (unde ţine o vreme, la sugestia lui George Ivaşcu, cronica literară). În 1962 este angajat redactor la *Gazeta literară* (redactor-şef — Aurel Mihale), iar în 1963 este acceptat, la recomandarea lui George Ivaşcu, Al. Piru şi D. Păcurariu, asistent la Facultatea de Filologie din Bucureşti.

● Luând în serios avertismentul lui G. Călinescu (orice critic literar român trebuie să-şi verifice forţele cu un studiu despre Eminescu), publică în 1964 volumul *Proza lui Eminescu* şi, în colaborare, ediţia critică Eminescu, *Proza literară*. Este un moment de dezgheţ în viaţa literară şi *tânăra generaţie* (Nichita Stănescu, Marin Sorescu, Ana Blandiana, Adrian Păunescu, Sorin Titel, D. R. Popescu, Nicolae Velea, Fănuş Neagu...) dă semne de independenţă. Ea încheie o alianţa spirituală cu „generaţia bunicilor“ (marii poeţi şi critici interbelici) împotriva părinţilor afiliaţi la *unica metodă de creaţie* (realismul socialist)... Revin în actualitate marile modele ale literaturii moderne (Blaga, Arghezi, Barbu, Bacovia) şi începe să fie contestat, pe faţă, sociologismul vulgar în critica literară. E. S. participă, alături de alţi tineri critici, la această bătălie literară optând pentru *critica creatoare*...

● În 1965 tipăreşte cartea *Orientări în literatura contemporană*, distinsă cu Premiul de critică şi istorie literară, al Uniunii Scriitorilor.

● Participă la viaţa literară şi scrie, cu mici pauze, săptămânal o cronică literară (la *Gazeta literară*, apoi la *România literară*, *Luceafărul* şi, din nou, timp de aproape două decenii şi jumătate, la *România literară*).

● Cunoaşte în 1966 pe Marin Preda şi întâlnirea cu el, recunoaşte criticul, va fi un eveniment important în biografia sa: „Merită — scrie el — să

faci critică intr-o literatură în care există un prozator ca Marin Preda"... Este debutul unei lungi şi incoruptibile prietenii literare...

• După 1965 studiază opera lui E. Lovinescu şi în 1969 îşi trece doctoratul (conducător ştiinţific: Şerban Cioculescu) cu o teza de aproape 700 de pagini despre *E. Lovinescu, scepticul mântuit*, tipărită în 1971. Întâlnirea cu opera acestui mare critic a fost importantă pentru formarea spirituală a criticului E. S. şi pentru opţiunea lui pentru un tip de etică în critica literară...

• Ia parte la luptele literare duse de generaţia sa împotriva spiritului dogmatic în cultură şi apără ideea de sincronizare a literaturii. Ziua de 22 august 1968 îl prinde la Praga.

• În 1970 este numit profesor de limba şi literatura română în Franţa (Sorbona, Universitatea Paris — IV) unde funcţionează până în 1973. Aici descoperă mai sistematic *noua critică şi noua nouă critică*. Frecventează cursurile lui Jean-Pierre Richard la Universitatea de la Vincennes şi se apropie de acest mare critic şi teoretician al *politematismilui.* Începe, sub conducerea lui, o teză de doctorat cu un subiect privitor la literatura fantastică (analizată din unghi tematist), apoi ideea unui doctorat francez, după cel românesc, nu-l mai pasionează. Continuă să-l intereseze însă critica richardiană şi, după întoarcerea în ţară, încearcă să aplice metoda ei de analiză. La Paris, frecventează şi seminariile lui Barthes de la *Hautes Etúdes*, merge de câteva ori şi la seminariul lui Lacan, dar fără convingere, audiază conferinţele, dezbaterile organizate de grupul Tel Quel. Se va duce la Geneva pentru a-i cunoaşte pe Marcel Raymond, Jean Rousset şi Jean Starobinsky... Are, la Paris, o întâlnire cu George Poulet, autorul *Studiilor umane, Metamorfozelor Cercului, Conştiinţei critice* şi realizează cu el un dialog pe care-l va publica mai târziu într-o carte. Tot aşa va proceda cu Jean-Pierre Richard şi Jean Rousset... Cunoaşte pe Mircea Eliade, Eugen Ionescu, Cioran şi pe alţi scriitori din comunitatea românească din Paris. Experienţa lui pariziană va fi notată în *Timpul trăirii, timpul mărturisirii. Jurnal parizian* (1977).

• Întors în ţară, E. S. înfiinţează la Facultatea de Filologie un Cerc de critică (frecventat de profesori şi studenţi), în care se discută despre *noile metode* şi despre alte subiecte legate de literatură şi de teoria literară. Pe aici trec timp de 15 ani, cât funcţionează Cercul de critică, Marin Preda, Nichita Stănescu, Marin Sorescu, Radu Petrescu, Constantin Noica, Sorin Titel, N. Breban, Ştefan Bănulescu, Mircea Horia Simionescu etc. Aici se discuta despre *romanul politic,* despre *postmodernism*, despre *textualism* etc. Mai toţi prozatorii, poeţii şi tinerii critici (din generaţia '80) frecventează Cercul de critică...

• În 1974, Eugen Simion începe, la sugestia lui Marin Preda, seria *Scriitorilor români de azi* (un proiect pentru o posibilă istorie a literaturii române contemporane) din care au apărut până acum patru volume (ultimul în dec. 1989)... Îşi defineşte metoda critică în aceşti termeni: „simpla *critică de gust* mi se pare azi insuficientă, ca şi *critica formelor* care tinde să codifice ceea ce de-abia a decodificat: opera. Totuşi, nici gustul, nici obsesia formelor nu pot lipsi unui spirit critic interesat de textul şi subtextul operei. Critica, aşa cum o înţeleg, este *un sistem de lectură*; un mod personal de a te apropia de operă, un *demers*, care, folosind mijloace variate, descoperă *figura* spiritului creator. *Figura* se poate defini nu numai prin filozofia existenţei şi calitatea expresiei, dar şi printr-o poziţie faţă de obiectele, fantasmele care intră în operă. În fond, opera exprimă nu numai universul pe care autorul îl poartă, dar şi felul în care acest autor asumă universul de care este purtat“.

• Între volumul al doilea (1976) din *Scriitorii români de azi* şi ediţia a doua din primul volum (1978), cu trei sute de pagini în plus faţă de prima ediţie, scoate *Jurnalul parizian. Timpul trăirii, timpul mărturisirii*, cu portrete, confesiuni, schiţe epice, mici eseuri, reflecţii... Ziaristul face cronica unei experienţe existenţiale şi o cronică a interiorităţii...

• *Dimineaţa poeţilor* (1980) este o carte specială: un pariu critic (criticul, dacă are imaginaţia ideilor şi capacitate de expresie, poate aduce în actualitate un autor, o operă depăşită estetic, o epocă literară îndepărtată), o carte barthiană, în stilul unui eseu tematist, despre începuturile poeziei româneşti. „Am început cu gândul de a scrie o carte împotriva poeţilor care mă terorizaseră în şcoală — mărturiseşte criticul intr-un interviu — şi am terminat îndrăgostit pur şi simplu de aceşti extraordinari poeţi care, voind să inventeze *o artă de a iubi*, au creat *o artă de a scrie*. Iritarea iniţială s-a transformat într-o mare iubire spirituală pentru poeţii Văcăreşti, Conachi, pentru impetuosul Heliade, Bolintineanu, Alecsandri..., adevăraţi *logotheţi*“...

• *Întoarcerea autorului* (1981) face un pas spre teoria literară. Nu-i o carte propriu-zis de teorie, nu-i nici o carte de critică literară pură. Ceva între cele două discipline... Autorul (de pe copertă) rediscută relaţia creator-operă sau, în termenii lui Proust, relaţia dintre *eul social* şi *eul profund*. Un subiect care obsedează, pur şi simplu, critica din secolul nostru. Rezultatul este că autorul a fost eliminat din text şi din analiza textului. E.S. reexaminează dosarul acestui exil şi ajunge la concluzia că autorul trebuie să fie rechemat acolo de unde, în fapt, fantasmele lui nu dispăruseră niciodată. Când a apărut *Întoarcerea autorului*, tema biograficului era total absentă în

critica europeană. Azi e o tema curentă până şi în revistele de naratologie. Dacă termenul n-ar avea conotaţia pe care o are, s-ar putea spune că autorul care a scris la începutul anilor ’80 *Întoarcerea autorului* este un spirit protocronic, cel puţin în această carte... El nu-şi revendică însă nimic altceva decât încercarea de a regândi şi *a aşeza mai bine* o temă ce părea, în anii ’70, definitiv clasată... În două numere din *Papers on Language & Literature* (1990, 1992), Illinois University, au fost traduse şi tipărite capitolele despre *Eugène Ionesco* şi *Roland Batrhes, un ghibelin printre guelfi*...

• Publică, în colaborare, *Imagination and Meaning. The scholarly and Literary Worlds of Mircea Eliade (The Seabury Press New York, 1982) şi Die Mitte der Welt. Aufsatze zur Mircea Eliade* (Suhrkamp, Verlag Frankfurt, R. F. G., 1985).

• Continuă seria *Scriitorilor români de azi* (vol. III în 1984) şi încheie ediţia de *Scrieri* (I-IX) E. Lovinescu, ediţie, studii introductive, 1969—1982, Editura Minerva. Alte antologii, ediţii: Mircea Eliade: *În curte la Dionis* (Cartea românească, 1981) şi, în cinci volume, cu o amplă postfaţă, *Proza fantastică* (Fundaţia Culturală Română, 1992). Publicase în 1971 o *Antologie a criticilor români, de la T. Maiorescu la G. Călinescu* (I—II), Editura Eminescu…

• În 1983 preia, împreună cu un mic grup de critici literari, conducerea revistei *Caiete critice* (apărută în 1979) şi o implică, programatic, în actualitatea literară românească. Apar numere despre *Romanul românesc de azi, Poezia tânără, Critică şi istorie, Postmodernism, Jurnalul ca literatură*, numere monografice consacrate lui Sorin Titel, Panait Istrati, Marin Preda etc. În 1987 revista este suspendată de cenzură din pricina numărului dedicat integral lui Mircea Eliade. Reapare, ca o revista de critică, teorie şi informaţie literară, în 1990. E.S. este ales directorul acestei publicaţii.

• În 1985 scoate *Sfidarea Retoricii*, un volum de eseuri critice şi pagini de jurnal (*Jurnal german*). Pregăteşte până în 1989 volumul IV (aprox. 700 de pagini) din *Scriitori români de azi*, dintre care peste 200 de pagini sunt dedicate generaţiei tinere de prozatori şi poeţi. Revoluţia din decembrie 1989 face posibilă continuarea acestei aventuri critice. Volumul al V-lea, în pregătire, va cuprinde literatura diasporei şi pe autorii care, dintr-un motiv sau altul, n-au fost până acum comentaţi. Autorul nu ascunde intenţia de a relua, sub altă alcătuire, toate volumele şi de a le da structura unei autentice *Istorii a literaturii române contemporane* în care să intre şi istoria vieţii literare postbelice...

• Continuă să ţină cu regularitate rubrica *„Fragmente critice“* în revista *România literară* până în septembrie 1991 când încetează colaborarea la

această publicaţie, începută în 1968. Se încheie o epocă. Preia cronica literară a revistei *Literatorul* şi o ţine, cu regularitate, până azi (octombrie 1997).

• Înfiinţează în septembrie 1991, împreună cu alţi intelectuali, Grupul Interdisciplinar de Reflecţie (G.I.R.), cu scopul de a propune soluţii pentru democraţia românească... O parte din dezbaterile organizate de G.I.R. apar în *Caiete critice.*

• În martie 1991 este ales membru al Academiei Române. În noiembrie 1991 este ales în Comitetul Interguvernamental UNESCO pentru Deceniul Mondial al Dezvoltării Culturale şi, în aprilie 1992, devine vicepreşedintele acestui Comitet.

• Întrebat de studenţii lui de ce nu face politică, de ce nu înfiinţează şi el un partid aşa cum fac colegii săi, E.S. răspunde într-un număr din *Literatorul* (*De ce fac critică literară?*) că rămâne în continuare la părerea bătrânului Heliade şi anume că *literatura este politica noastră cea mai bună...*

• Publică în 1993 (Editura Nemira) *Moartea lui Mercuţio* în care însumează un număr de mici eseuri, fragmente de jurnal, portrete şi însemnări mărunte despre literatură şi critica literară scrisă în cea mai mare parte în anii ’80. De ce *Moartea lui Mercuţio?* „Pentru că — explica E.S. în *Cuvânt înainte* — pe când eram foarte tânăr, am scris un articol (1968?) cu acest titlu voind sa protestez împotriva celor care vedeau în criticul literar un Caliban ce trebuie trimis, în lanţuri, la şcoală. Nu Caliban, ziceam eu, este simbolul shakespearian al criticii literare, ci Mercuţio, confidentul spiritual, cel care moare pentru că nu se înţeleg în privinţa întâietăţii Montaiguii şi Capuleţii literaturii... Simbolul rămâne şi azi valabil. Pun, deci, paginile ce urmează sub semnul acestui personaj încântător care fără voia lui devine un personaj tragic într-o istorie dominată de o mediocră fatalitate“...

• În 1994 E.S. este ales vicepreşedinte al Academiei Române. Cu doi ani înainte fusese ales membru în *Academia Europeea*, cu sediul la Londra.

• Publică în 1994 *Convorbiri cu Petru Dumitriu* (Editura Moldova, Iaşi) „o carte cu un personaj care se judecă şi judecă în acelaşi timp pe alţii cu luciditate şi milă creştină. Un personaj care se confesează şi, de multe ori, se căieşte. Un mare scriitor care priveşte în urmă şi reconstituie lumea dramatică prin care a trecut şi din care, la un moment dat, a fugit“.

• În 1995 apare *Mircea Eliade, un spirit al amplitudinii* (Editura Demiurg), un studiu despre romanul existenţial şi despre naraţiunea mitică. O analiză, în acelaşi timp, a ideilor şi a strategiei epice a lui Eliade, cunoscut mai mult (în Occident) ca istoric al religiilor şi mitograf decât ca prozator.

Justificându-şi cartea, E.S. scrie în *Cuvânt înainte*: „Prin ce e tipic şi atipic Mircea Eliade în generaţia şi în timpurile secolului său (căci sunt mai multe)? Ce-a adus regelui Marc acest Parsifal rătăcit în istoria religiilor? Ce-a mişcat, ce inerţii a distrus în proza românească admiratorul lui Papini şi imitatorul lui Joyce? Cât de profund este romanul său existenţialist şi cum se împacă, în opera de ficţiune din epoca maturităţii, mitologul cu prozatorul? Iată întrebările pe care şi le pune şi la care încearcă sa răspundă eseul ce urmează... El nu se adresează, ţin să precizez, chiţibuşarilor, revizioniştilor, procurorilor din viaţa noastră literară, gălăgioşi, neobosiţi şi inutili. Nu se adresează nici celor care n-au puterea de a-şi depăşi, în privinţa lui Eliade, fantasmele şi resentimentele...“

• Retipăreşte în 1996 (Editura „Grai şi Suflet — Cultura Naţională“) studiul *E. Lovinescu, scepticul mântuit* (ediţia a II-a), cu circa o sută de pagini noi... În acelaşi an apare traducerea americană a cărţii *Întoarcerea autorului: The Return of the Author,* Northwestem University Press, Evanston, Illinois, sub îngrijirea lui James W. Newcomb şi a Lidiei Vianu. Spre surpriza autorului, cartea este tradusă, după 16 ani de la apariţie, şi publicată într-o colecţie prestigioasă („Rothin-King Theory“), aceea care a introdus în Statele Unite pe Barthes şi marea critică europeană.

• Tot acum (1996) apare şi traducerea franceză a *Întoarcerii autorului* (*Le Retour de l'Auteur*), l'Ancrier Editeur, Strassbourg...

• În septembrie 1997, E.S. este ales de prezidiul Academiei Române ca Preşedinte Interimar al Academiei Române... Publică (oct. 1997) *Fragmente critice I. Scriitura taciturnă şi scriitura publică*, Editura Scrisul românesc, Craiova. Un prim volum dintr-o serie mai întinsă, în tradiţia *Criticelor* lovinesciene. Autorul se explică: „este vorba de jurnalul unui profesionist al lecturii şi este, în acelaşi timp, jurnalul celui care trăieşte în umbra lecturii cu fantasmele, neliniştile şi, uneori, cu fervorile fiinţei sale. El asociază acum, în aceeaşi carte, *scriitura publică* împreună cu ceea ce Michel Tournier numeşte *scriitura taciturnă*, scriitura intimă, recuperatoare“...

• E.S. pregăteşte acum un studiu despre *jurnalul intim*. Titlul provizoriu: *Ficţiunea nonficţiunii.* Sau poate: *Jurnalul ca literatură.*